

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ 1ης ΣΥΝΟΔΟΥ ΚΟΣΜΗΤΟΡΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ & ΟΜΟΕΙΔΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ρέθυμνο, 11-12 Δεκεμβρίου 2023

1. Θεσμικά και λειτουργικά θέματα

Η Σύνοδος διαπιστώνει πως το θεσμικό πλαίσιο που εγκαινιάζει ο ν. 4957/22 αναβαθμίζει τον ρόλο και τις αρμοδιότητες της Κοσμητείας και του Κοσμήτορα. Η στελέχωση όμως των Κοσμητειών σε προσωπικό, τόσο διοικητικό, όσο και ειδικό εκπαιδευτικό, εργαστηριακό, τεχνικό (ΕΕΠ, ΕΔΙΠ, ΕΤΕΠ), παραμένει υποτυπώδης, ενώ διαπιστώνεται έλλειψη κατάλληλων υποδομών και εργαλείων για την αποτελεσματική αναβαθμισμένη λειτουργία τους.

Επιπροσθέτως, παρατηρούνται κενά στον τρόπο εφαρμογής ορισμένων ακαδημαϊκών διαδικασιών, η ευθύνη των οποίων μεταφέρεται στον Κοσμήτορα (βλ. λχ. συγκρότηση εκλεκτορικών σωμάτων, επιμέλεια/εποπτεία διαδικασιών εκλογής και εξέλιξης μελών ΔΕΠ, βλ. άρθρο 146 ν. 4957/22) αλλά και ερμηνευτικές δυσχέρειες αναφορικά με την εκλογή μελών ΕΕΠ ή άλλων κατηγοριών προσωπικού που ανήκουν μεν στη Σχολή αλλά πρέπει να εντάσσονται στα γνωστικά αντικείμενα ενός Τμήματος (βλ. άρθρο 163 ν.4957/22), για τις οποίες διαπιστώνεται πως απαιτούνται διευκρινιστικές εγκύκλιοι.

Σε κάθε περίπτωση, θέση αρχής της Συνόδου είναι ότι την ευθύνη βασικών ακαδημαϊκών λειτουργιών φέρουν τα Τμήματα, ενώ η Κοσμητεία λειτουργεί ως ενδιάμεσος κρίκος εποπτείας και συντονισμού μεταξύ των Τμημάτων της Σχολής και της ανώτερης διοικητικής αρχής του εκάστοτε πανεπιστημιακού Ιδρύματος.

2. Θέματα εκπαίδευσης

- Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας (ΠΠΔΕ)

Το εγχείρημα της πολιτείας για τη συστηματική θεσμική διευθέτηση του ζητήματος της επάρκειας των καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι θετικό, λαμβάνοντας υπόψη την ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία.

Η Σύνοδος εκτιμά πως είναι δυνατόν το πρόγραμμα ΠΠΔΕ να ενσωματωθεί εντός του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών των Τμημάτων των ΦΣ. Προτείνει να παρέχεται η δυνατότητα επιλογής μαθημάτων του ΠΠΔΕ από το Γ εξάμηνο σπουδών (και όχι από το Ε εξάμηνο), καθώς υπάρχουν συνέχειες και αλυσίδες μαθημάτων που χρειάζεται να ενσωματώνονται κλιμακωτά στο πρόγραμμα σπουδών, αναλόγως του βαθμού δυσκολίας τους. Με αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται η δυνατότητα στους φοιτητές και τις φοιτήτριες να κατανέμουν ορθολογικά τον φόρτο εργασίας για την ολοκλήρωση των μαθημάτων ΠΠΔΕ, κατανεμημένων σε τρία έτη σπουδών.

Η Σύνοδος προτείνει την ευθύνη της ίδρυσης προγραμμάτων ΠΠΔΕ να αναλάβουν οι ενδιαφερόμενες Σχολές, σε συνεργασία με τα οικεία Τμήματα. Κάθε τέτοιο πρόγραμμα εκπονείται σε συνεργασία με Τμήματα του επιστημονικού πεδίου αναφοράς και Τμημάτων που θεραπεύουν αντικείμενα συναφή με το ΠΠΔΕ που είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου προγράμματος.

Τα μέλη της Συνόδου διαπιστώνουν πως απαιτείται ένα ενιαίο πλαίσιο αναφοράς προσόντων και προϋποθέσεων, το οποίο θα προσδιορίζει με σαφήνεια τα κριτήρια που απαιτείται να διέπουν τα διαφορετικά προγράμματα ΠΠΔΕ σε όλα τα ακαδημαϊκά Ιδρύματα, ώστε να προσφέρονται τα ίδια προσόντα στους αποφοίτους τους. Την υποχρέωση αυτή αναλαμβάνει η πολιτεία, θεσπίζοντας ένα κεντρικό όργανο πιστοποίησης και εποπτείας, ώστε να εξασφαλίζεται με ενιαίο και συστηματικό τρόπο η υψηλή ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών παιδαγωγικής επάρκειας.

Απαραίτητο επίσης κρίνεται να εξασφαλισθούν από την Πολιτεία οι αναγκαίοι πόροι και τα μέσα για τη στελέχωση των προγραμμάτων αυτών με το κατάλληλο διδακτικό προσωπικό.

- Συντελεστές βαρύτητας πανελλαδικά εξεταζομένων μαθημάτων εισαγωγής σε ομοειδή Τμήματα – Ελάχιστη βάση εισαγωγής (ΕΒΕ)

Αναφορικά με το θέμα των συντελεστών βαρύτητας των μαθημάτων εισαγωγής, η Σύνοδος εκτιμά πως είναι απαραίτητη η συνεργασία των ομοειδών Τμημάτων, ώστε να προσδιορισθεί κοινός τόπος προσέγγισης για τον καθορισμό τους ανά μάθημα.

Αναφορικά με την ΕΒΕ, η Σύνοδος εκτιμά πως απαιτείται η τροποποίηση του ισχύοντος συστήματος ΕΒΕ, ώστε ο καθορισμός των ελάχιστων προσόντων εισαγωγής να βασίζεται σε αντικειμενικά και σταθεροποιημένα κριτήρια και να μην κυμαίνεται κάθε φορά, εξαρτώμενος από την επίδοση των υποψηφίων κάθε χρονιά.

Σε κάθε περίπτωση, κρίνεται απαραίτητο να λαμβάνεται υπόψη από το ΥΠΘΑ η τεκμηριωμένη γνώμη των Τμημάτων όσον αφορά στον αριθμό φοιτητών και φοιτητριών που μπορούν να υποδεχθούν και να εκπαιδεύσουν κατ' έτος, σε συνδυασμό με κριτήρια αναλογίας διδασκόντων και φοιτητών ανά Τμήμα, όπως και τις απαιτήσεις ανάπτυξης του οικείου επιστημονικού πεδίου στον ακαδημαϊκό χάρτη της χώρας.

- Πρόγραμμα εσωτερικής κινητικότητας φοιτητών, άρθρο 77, ν. 4957/22

Η συγκεκριμένη νομοθετική πρόβλεψη αξιολογείται θετικά. Απαιτείται να συγκεκριμενοποιηθεί το πλαίσιο των εσωτερικών μετακινήσεων φοιτητών/τριών, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη εκπαιδευτικής όσμωσης και συνεργασίας διαφορετικών επιστημονικών κλάδων αλλά και τη σημασία της συνάφειας των γνωστικών αντικειμένων στο πρόγραμμα σπουδών των μετακινούμενων φοιτητών.

3. Θέματα έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες

- Αξιολόγηση, επιστημονικός και κοινωνικός αντίκτυπος

Η Σύνοδος κρίνει πως η ποσοτική αποτίμηση του ερευνητικού έργου μέσω δεικτών αποτελεί σημαντικό μέσο για τη μέτρηση των ερευνητικών επιδόσεων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Οι μετρήσεις όμως δεν μπορεί να ακολουθούν ένα ενιαίο μοντέλο, ούτε ένα ενιαίο κριτήριο αναφορών, κοινό για όλες τις επιστήμες. Τα συστήματα ελέγχου της ποιότητας του παραγόμενου έργου στις ανθρωπιστικές επιστήμες πρέπει να συνάδουν με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της επιστημονικής έρευνας που παράγεται σε αυτές, ώστε να αποτυπώνεται η πραγματική επίδοση των επιμέρους κλάδων τους.

Σχετικά με το σύστημα αναφορών, η υιοθέτηση ενός γενικού δείκτη μέσω της υποχρεωτικής επιλογής μιας ενιαίας διεθνούς πλατφόρμας για όλο το φάσμα των επιστημών παράγει μια παραπλανητική αποτύπωση της ποιότητας του παραγόμενου έργου στις ανθρωπιστικές επιστήμες, καθώς σημαντικό μέρος της επιστημονικής παραγωγής τους δεν είναι ορατό σε αυτές τις βάσεις δεδομένων, στις οποίες δεν καταλογογραφούνται ελληνόγλωσσα επιστημονικά περιοδικά ή αυτοτελείς ελληνόγλωσσες επιστημονικές εκδόσεις, παρά το υψηλό κύρος τους και παρά το γεγονός ότι αποτελούν έργα αναφοράς με πολυάριθμες ετεροαναφορές από ομοτέχνους.

Η Σύνοδος καλεί την πολιτεία να θεραπεύσει την πολιτική αποτίμησης του ερευνητικού έργου των ανθρωπιστικών επιστημών με πρόσφορους τρόπους, ώστε να συμπεριλαμβάνεται το σύνολο του ερευνητικού έργου που παράγεται και δημοσιεύεται σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά με κριτές, σε συλλογικούς τόμους με κριτές, μονογραφίες σε έγκριτους εκδοτικούς οίκους, ανεξαρτήτως της γλώσσας δημοσίευσης, αποφεύγοντας έτσι την αναγωγή σε περιοριστικά και επιστημολογικά επισφαλή κριτήρια που θέτουν οι υφιστάμενες διεθνείς βάσεις δεδομένων. Χρειάζεται να συνυπολογισθούν βάσεις δεδομένων που καθιστούν ορατές δημοσιεύσεις στις διεθνώς αναγνωρισμένες γλώσσες, συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής, δοθέντος μάλιστα του γεγονότος ότι ένα μεγάλο μέρος της ανθρωπιστικής έρευνας αφορά στη μελέτη και επιστημονική καλλιέργεια της ίδιας της επίσημης γλώσσας της χώρας μας.

Οι ανθρωπιστικές επιστήμες αποτελούν εθνικό κεφάλαιο για τη χώρα και η ενίσχυσή τους, θεσμική και χρηματοδοτική, πρέπει να ενθαρρύνεται. Η Σύνοδος εκτιμά πως η σύνδεση ερευνητικών επιδόσεων και χρηματοδότησης δεν πρέπει να λαμβάνει «τιμωρητικό» χαρακτήρα, αλλά να αποτελεί επιβράβευση πέραν του ποσού της συνολικής ετήσιας τακτικής χρηματοδότησης των δημοσίων Πανεπιστημίων από την πολιτεία.

4. Προγράμματα σπουδών, πτυχία ανθρωπιστικών επιστημών και αγορά εργασίας

Η Σύνοδος επισημαίνει πως το πανεπιστημιακό Τμήμα καλλιεργεί γνωστικά αντικείμενα που αντιστοιχούν κατ' αρχήν σε μια ορισμένη διακριτή επιστήμη (discipline), με ομόλογη, συνεκτική και ευκρινή δομή στα οικεία προγράμματα σπουδών, σύμφωνα με τα διεθνώς καθιερωμένα γνωστικά αντικείμενα των επιστημών.

Απαραίτητο είναι τα προγράμματα σπουδών να ανανεώνονται και να είναι προσαρμοσμένα στη σύγχρονη εποχή, ανταποκρινόμενα σε επιστημονικές και κοινωνικές ανάγκες.

Πέρα από την ιστορικά εξέχουσα συμβολή στην προετοιμασία καθηγητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η εκπαίδευση στις ανθρωπιστικές επιστήμες παρέχει στους αποφοίτους θεμελιώδεις «μεταβιβάσιμες δεξιότητες», που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα και είναι απαραίτητες για την προσαρμογή στα διαρκώς μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα της αγοράς εργασίας. Η δε ένταξη εντός των προγραμμάτων σπουδών της νέας ψηφιακής συνθήκης μπορεί να δώσει μεγαλύτερη ώθηση στις εργασιακές προοπτικές των αποφοίτων, όπως καθίσταται φανερό από την ανάπτυξη της υπολογιστικής γλωσσολογίας, τις ειδικές εφαρμογές της ΤΝ στην αρχαιολογία, τη λογοτεχνία, την παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου, τις ψηφιακές τέχνες, τις νέες εκπαιδευτικές τεχνολογίες, κλπ..

Η Σύνοδος επισημαίνει πως η γνώση αποτελεί ένα οικοσύστημα εντός του οποίου οι ανθρωπιστικές επιστήμες, οι κοινωνικές επιστήμες, οι φυσικές επιστήμες (και STEM) αλληλοεξαρτώνται και αλληλοτροφοδοτούνται σε όλο τους το φάσμα. Ως εκ τούτου, διεπιστημονικά προγράμματα σπουδών πρέπει να ενθαρρύνονται και τα Τμήματα να συνεργάζονται για την ανάπτυξή τους. Αρμόζει τα προγράμματα σπουδών να διαπνέονται από διεπιστημονική ευρύτητα και ανοιχτότητα σε συγγενή επιστημονικά πεδία.

Η Σύνοδος προτρέπει την πολιτεία να ενισχύσει τον εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων σπουδών των ανθρωπιστικών επιστημών με την χορήγηση ικανού αριθμού νέων θέσεων ΔΕΠ, προς ενδυνάμωση και ανανέωσή τους.

5. Η θέση των ανθρωπιστικών επιστημών στον σύγχρονο ακαδημαϊκό χάρτη-Στρατηγικές ανάπτυξης

Η Σύνοδος υπογραμμίζει την επιστημονική και κοινωνική αξία των ανθρωπιστικών επιστημών στην εκπαίδευση των νέων πολιτών και την υγιή κοινωνική ανάπτυξη. Η επιταγή της ενίσχυσής τους καταξιώνεται με βάση τη διαχρονική συμβολή τους στην ορθολογική κατανόηση των πολιτιστικών σχέσεων με το παρελθόν και στη διαμόρφωση εκείνων των συμβολικών νοηματοδοτήσεων που σταθεροποιούν και ενδυναμώνουν το κοινωνικό πλαίσιο, παρέχοντας αναντικατάστατους μηχανισμούς εξασφάλισης κοινωνικής συνοχής και μια ανυπολόγιστης αξίας κοινωνική αυτογνωσία. Η εκπαίδευση και η έρευνα στις ανθρωπιστικές επιστήμες έχει δημόσια σημασία που υπερβαίνει τη βραχυπρόθεσμη οικονομική της αξία. Εμπλουτίζεται δε από τις ιδιαίτερες αναζητήσεις και τις ανάγκες της κάθε εποχής. Σήμερα, καθώς οι νέες τεχνολογίες καθίστανται προωθητικός μοχλός της κοινωνικής εξέλιξης, οι ανθρωπιστικές επιστήμες καλούνται να λειτουργήσουν ως το απαραίτητο «κοινωνικό αντίβαρο», ανακατευθύνοντας την τεχνολογική ανάπτυξη προς κοινωνικά επωφελείς στόχους. Η ανάπτυξή τους στο ακαδημαϊκό χάρτη της χώρας πρέπει να σχεδιασθεί

στρατηγικά με βάση τα μακροπρόθεσμα και αναντικατάστατα οφέλη που προσφέρουν στην ελληνική κοινωνία, καθιστώντας συγχρόνως τη χώρα μας ανταγωνιστικό πόλο έλξης ερευνητών και φοιτητών από την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο.

Υπό το παραπάνω πρίσμα, η Σύνοδος εκφράζει την αλληλεγγύη της προς τα Τμήματα της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του ΔΠΘ, αναφορικά με τη σχεδιαζόμενη από το ΥΠΘΑ συγχώνευση των τριών Τμημάτων που την αποτελούν, δηλαδή του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας, του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας και του Τμήματος Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών σε μία μονοτηματική Σχολή, και τον υποβιβασμό τους σε προγράμματα σπουδών ενός ανομοιογενούς Τμήματος που θα προκύψει από αυτήν, χωρίς καν να ληφθούν υπόψη οι προτάσεις των ενδιαφερομένων Τμημάτων, της οικείας Σχολής και του ΔΠΘ συνολικά. Διαπιστώνει πως μια τέτοια συγχώνευση ανομοιογενών μεταξύ τους επιστημονικών πεδίων υπό τη θεσμική σκέπη ενός πολυσυλλεκτικού Τμήματος έχει αρνητικό αντίκτυπο στη συνοχή και κατ' επέκταση στην ερευνητική ανάπτυξη των επιστημονικών πεδίων που συγχωνεύονται, στην επιλεξιμότητα από μελλοντικούς φοιτητές, στην ειδίκευση του πτυχίου, στις επαγγελματικές προοπτικές των αποφοίτων.

Το πρόβλημα της μείωσης του αριθμού των εισαγομένων φοιτητών, ειδικά σε ακαδημαϊκά Τμήματα περιφερειακών Πανεπιστημίων, είναι πολυπαραγοντικό και έχει μεταξύ άλλων σημαντικές δημογραφικές και γεωγραφικές παραμέτρους. Οι τελευταίες επιβάλλεται να αντιμετωπισθούν από την πολιτεία με τη χάραξη μιας ευρύτερης εθνικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού ζητήματος, αλλά και με την ενίσχυση υποδομών και οικονομικών και άλλων κινήτρων και διευκολύνσεων προς τους φοιτητές των περιφερειακών Ιδρυμάτων, ώστε να καθίστανται τα τελευταία ελκυστική και βιώσιμη επιλογή για τη φοίτησή τους.

Σε κάθε περίπτωση, η Σύνοδος εκτιμά πως το πρόβλημα της μείωσης των ενδιαφερομένων υποψηφίων για φοίτηση σε Τμήματα ανθρωπιστικών επιστημών δεν επιλύεται αλλά οξύνεται με ευκαιριακές συγχωνεύσεις Τμημάτων, προκαλώντας επιπρόσθετες ακαδημαϊκές και εκπαιδευτικές αντινομίες. Στον βαθμό που η Πολιτεία κρίνει πως οι ανάγκες της ανάπτυξης των επιστημονικών πεδίων στη χώρα απαιτούν συγχωνεύσεις ή συμπτύξεις Τμημάτων, αυτές θα πρέπει να διέπονται από το κριτήριο της ενότητας και συνοχής των γνωστικών πεδίων και όχι της άκριτης συνένωσης ανομοιογενών μεταξύ τους κλάδων, που δεν συνέχονται ούτε επιστημολογικά ούτε θεσμικά με βάση τη διεθνή εμπειρία και πρακτική.

Η Σύνοδος θεωρεί πως τα Πανεπιστήμια πρέπει να είναι υπεύθυνα για τη συγχώνευση, κατάργηση ή ίδρυση Τμημάτων σε αυτά, υπό την αίρεση της ακαδημαϊκής αξιολόγησης και γνωμοδότησης από την ΕΘΑΑΕ.

- **Αλέξανδρος Αλεξάκης**, Πρόεδρος Τμήματος Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στη θέση του Κοσμήτορα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **Ιωάννη Ε. Τζαμτζή**
- **Γεώργιος Ανδρειωμένος**, Κοσμήτορας Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
- **Εμμανουήλ Βαρβούνης**, Κοσμήτορας Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
- **Δημήτριος Δρόσος**, Κοσμήτορας Φιλοσοφικής Σχολής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Αθανάσιος Ευσταθίου**, Κοσμήτορας Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών Ιονίου Πανεπιστημίου
- **Βασίλειος Κόμης**, Κοσμήτορας Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πατρών
- **Εμμανουήλ Κουτούζης**, Κοσμήτορας Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
- **Κωνσταντίνος Μπίκος**, Κοσμήτορας Φιλοσοφικής Σχολής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- **Σταυρούλα Τσινόρεμα**, Κοσμήτορας Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης